

УДК 061:316.772

DOI 10.32461/2409-9805.4.2021.249329

Цитування:

Палій С. В. Інформаційно-аналітичний центр у контексті розвитку сучасної технології наукової комунікації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 4. С. 99–104.

Paliy S. (2021). Information and analytical center in the context of development of modern technology of scientific communication. *Library science. Record Studies. Informology*. 4, 99–104 [in Ukrainian].

Палій Сергій Васильович,

аспірант

Київського національного університету
культури і мистецтв

paliysergiy7777@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8685-2631>

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Мета статті – виявити специфіку діяльності інформаційно-аналітичного центру закладу вищої освіти (ЗВО) в контексті розвитку сучасної технології наукової комунікації в Україні.

Методологія дослідження. У статті застосовано когнітивний підхід до поняття «інформаційно-аналітичний центр», що дозволив виділити його базові сутнісні характеристики та визначити принципи функціонування і розвитку інформаційно-аналітичного центру як проєктної групи, діяльність якої спрямована на еволюцію інформаційного забезпечення вітчизняної науки та освіти, а також формування навичок інформаційної культури співробітників, студентів та професорсько-викладацького складу ЗВО. У контексті специфіки дослідження застосовано загальнонаукові методи, зокрема, аналогії, абстрагування, системного аналізу, а також інформаційний, описовий метод та метод теоретичного узагальнення.

Наукова новизна. Досліджено специфіку діяльності інформаційно-аналітичного центру як структурного підрозділу ЗВО; простежено трансформацію бібліотеки вищого навчального закладу в інтелектуальний центр; виявлено і проаналізовано традиційні та інноваційні функції, спрямування, а також методи роботи проєктної групи; визначено перспективу функціонування інформаційно-аналітичного центру ЗВО у вітчизняному соціокультурному просторі.

Висновки. Дослідження специфіки діяльності інформаційно-аналітичного центру вітчизняних ЗВО ХХІ ст. виявило, що реалізація організаційно-методичного забезпечення та використання інноваційних технологій у процесі управління науково-освітньою діяльністю ЗВО, зокрема, впровадження інноваційних методів та інформаційних технологій, формування реєстру структурних підрозділів, наукових груп та окремих науковців, а також визначення їх місця у рейтингу, каталогізації журналів, визначення груп науковців із відмінними і потенційними компетенціями та ін., з метою оптимізації управління науковим потенціалом ЗВО та підвищення його рейтингу і публікаційної активності, – пріоритетний результат для таких проєктних груп. Розвиток сучасних технологій наукової комунікації на базі інформаційно-аналітичного центру ЗВО позиціонується як перспективна тенденція – наукові бібліотеки вітчизняних ЗВО постійно вдосконалюють власні сервіси з метою розвитку інформаційної інфраструктури, позитивних змін та адекватного надання результатів наукових досліджень.

Ключові слова: інформаційно-аналітичний центр, заклад вищої освіти, наука, сучасні технології, публікаційна активність.

Paliy Serhii,

post-graduate student,

Kyiv National University of Culture and Arts

INFORMATION AND ANALYTICAL CENTER IN THE CONTEXT OF DEVELOPMENT OF MODERN TECHNOLOGY OF SCIENTIFIC COMMUNICATION

The purpose of the article is to identify the specifics of the information and analytical center of a higher educational institution in the context of the development of modern technology of scientific communication in

*Ukraine. **Methodology.** The article uses a cognitive approach to the concept of “information and analytical center”, which allowed us to identify its basic essential characteristics and determine the principles of functioning and development of the information and analytical center as a project group, the activity of which is aimed at the evolution of information support of domestic science and education, as well as the formation of information culture skills of employees, students and faculty of universities. In the context of the specifics of the study, general scientific methods were applied, in particular, analogies, abstractions, system analysis, as well as an informational, descriptive method and a theoretical generalization method. **Scientific novelty.** The specifics of the activities of the information-analytical center as a structural unit of the university; traced the transformation of the library of a higher educational institution into an intellectual center; traditional and innovative functions, directions, as well as methods of this project group, were identified and analyzed; The perspective of the functioning of the university’s information and analytical center in the domestic sociocultural space is described. **Conclusions.** A study of the specifics of the information and analytical center of a domestic higher educational institution of the XXI century revealed that the implementation of organizational and methodological support and the use of innovative technologies in the process of managing the scientific and educational activities of a university, in particular, the introduction of innovative methods and information technologies, the formation of a register of structural units, scientific groups and individual scientists, as well as calculating their ranking, cataloging journals, identifying groups of scientists with excellent potential and competencies, etc., in order to optimize the management of the scientific potential of the university and increase its rating and publication activity – a priority result for these project groups. The development of modern technologies of scientific communication on the basis of the information and analytical center of a higher educational institution is positioned as a promising trend - libraries of domestic universities are constantly improving their own services in order to develop information infrastructure, positive changes, and adequately provide research results.*

Keywords: *information and analytical center; higher educational institution, science, modern technologies, publication activity.*

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій, що зумовлений надзвичайною активізацією цифрової культури, особливого значення набуває аналітична діяльність. Аналітична діяльність в інформаційному соціумі позиціонується як діяльність, що передбачає органічне поєднання трьох компонентів – функціонального (володіння аналітичними методами), галузевого (знання предметної галузі) та особистісного (особистісний творчий компонент). [7, 10]. Надзвичайно важливим, на нашу думку, є вивчення всього спектру питань сучасної інформаційно-аналітичної структури, наукової та культурної взаємодії на національному та міжнародному рівнях, ключових тенденцій розвитку інформаційно-аналітичних центрів та ін. Зокрема, актуальним на сучасному етапі є дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення науки та освіти.

Аналіз досліджень. Проблематика функціонування інформаційно-аналітичних структур України привертає неабияку увагу вітчизняних дослідників. В. Пальчук у статті «Соціальні інформаційні комунікації і розвиток

діяльності сучасних інформаційних центрів» [4] досліджує діяльність сучасних інформаційних центрів як важливої складової соціальних інформаційних комунікацій, а також розглядає специфіку соціальних інформаційних комунікацій відповідно до тенденцій підтримки стійких інформаційних обмінів на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. О. Татакі в науковій розвідці «Обласний інформаційно-аналітичний центр як складова удосконалення інформаційної діяльності Одеської облдержадміністрації» [8] розглядає особливості створення інформаційно-аналітичної служби в Одеському регіоні як складової вдосконалення інформаційної діяльності обласної державної адміністрації та здійснює спробу визначити головні напрями діяльності «Обласного інформаційно-аналітичного центру».

Проте особливості діяльності інформаційно-аналітичних центрів ЗВО України, відповідно до специфіки сучасного стану та тенденцій розвитку соціокультурного простору, вимагають більш детального дослідження.

Виклад основного матеріалу. Основою діяльності інформаційно-аналітичних цен-

трів, що спирається на природний інтелект, цифрові технології та методи математичного моделювання і функціонально перетинається з науковою та управлінською діяльністю [7, 17], є якісно-змістове перетворення інформації, що сприяє формуванню новаторського знання на основі переробки наявної інформації.

Інформаційно-аналітична діяльність – це унікальна форма, пов'язана з аналітичним підходом до орієнтування в інформаційних потоках та відбором отриманої інформації, а її якість у багатьох аспектах визначає успішний розвиток політичної, економічної, освітньої, юридичної та медичної галузей [7, 17]. На думку сучасних дослідників, у процесі вирішення задач та прийняття рішень на всіх етапах аналітичної діяльності, неабияке значення відіграють інтелектуальний, творчий підхід, професійні якості, грамотне використання систем цифрової обробки даних [2, 8].

На сучасному етапі в умовах активного розвитку електронних інформаційних технологій, наукова бібліотека позиціонується як один із важливих соціальних чинників розвитку держави, універсальний інформаційно-аналітичний центр. Л. Присяжна стверджує, що інформаційно-аналітичні структури, що діють на базі бібліотечних установ, перетворюються на «фабрики думок», оскільки залучають наявний інформаційний потенціал основних масивів бібліотечних фондів [6, 144].

Внаслідок складних організаційно-технологічних перетворень, зумовлених специфікою трансформаційних процесів соціально-комунікаційних відносин у суспільстві XXI ст., бібліотека ЗВО перетворилася на інтелектуальний центр [11, 20], який надає сервіси відповідно до запитів різних цільових груп; структурний підрозділ, що надає відчутну підтримку в науково-дослідній роботі; здійснює моніторинг стану науки у ЗВО; сприяє навчальному процесу та просуває бібліотечно-інформаційні ресурси.

Одним із головних напрямів у концепції розвитку сучасної бібліотеки ЗВО в Україні є формування багатофункціонального бібліотечно-інформаційного комплексу та створення на його основі масштабного інформаційно-аналітичного центру ЗВО, специфічною характеристикою якого є оптимальне співвід-

ношення програмно-апаратних, кадрових та технологічних можливостей. У цьому випадку мова йде про бібліотеку, в якій поєднані традиційні для сучасного етапу методи надання доступу до контенту та інноваційні технології інформаційного забезпечення користувачів.

У сучасному науковому вимірі концепція організації інформаційно-аналітичного центру формується як «головний задум, керівна ідея, конструктивний принцип та система досягнення мети, що визначає стратегію дій зі створення інноваційного продукту, від розвитку інструментів для організації та пошуку інформаційних ресурсів – до розробки прототипу продукту» [1].

У контексті специфіки ЗВО створення інформаційно-аналітичної системи оцінювання публікаційної активності та рейтингу передбачає органічний синтез діяльності інформаційно-аналітичного центру, наукової електронної бібліотеки, а також інформаційно-комунікаційних технологій та онлайн-ресурсів доступу як сукупності аналітичних систем та наукометричних методів, інструментів та сервісів для роботи з науковими публікаціями.

Важливими аспектами гарантування високого рівня ЗВО є якість наукових та освітніх програм, що засвідчують продуктивність та результативність; зв'язок із реальним сектором економіки, що безпосередньо пов'язані зі зростанням та інноваціями, а також новітні технології в галузі управління науково-освітньою діяльністю як свідчення ефективності системи менеджменту якості.

На думку дослідників, важливим чинником підвищення ефективності управління науково-освітньою діяльністю закладу вищої освіти є розвиток і використання онлайн-ресурсів, електронних наукових та освітніх ресурсів, інформаційних та комунікаційних технологій для реалізації інноваційного циклу, що включає зокрема пошук наукової інформації, створення системи для оцінки освітньої і науково-дослідної діяльності та прийняття управлінських рішень [5, 86].

У вітчизняних ЗВО потреба у зборі, описі та організації ресурсів, що можуть використовуватися виключно в наукових та освітніх цілях – анотовані бібліографічні записи статей, повні тексти статей з наукових журналів, ко-

лекції дисертацій, електронні журнали, електронні книги, реферативно-бібліографічні та довідкові бази даних (доступ до них забезпечено з усіх комп'ютерів мережі ЗВО), реалізується як у формі архівів електронних документів та тематичних порталів, так і у формі електронних бібліотек. Завдяки засобам, спрямованим на формування електронних ресурсів (наприклад, розвиток нормативної бази наукових ресурсів та дистанційного навчання; створення системи компетенцій та кваліфікацій; методологія оцінки результативності; входження в рейтинги; кластеризація закладів вищої професійної освіти; взаємна та міжнародна акредитація та ін.) [3, 91–92], онлайніві електронні ресурси всіх форм та видів на сучасному етапі позиціонуються як найважливіший елемент системи наукової комунікації вищого навчального закладу [9]. Це актуалізує розробку стратегічних ініціатив ефективного використання електронних ресурсів із метою оцінки результативності та ефективного управління науковою та навчальною діяльністю ЗВО. З метою об'єднання зусиль та координації роботи підрозділів щодо проведення наукових досліджень і пов'язаної з ними навчальної діяльності в різноманітних галузях та сферах сучасної науки, на базі ЗВО створюються інформаційно-аналітичні центри.

Діяльність інформаційно-аналітичного центру ЗВО здійснюється у контексті співробітництва та взаємозв'язку з науково-організаційним відділом, електронною бібліотечною системою, структурними підрозділами ЗВО, Науковою електронною бібліотекою Українського наукового індексу цитування.

Проведення системних досліджень з оптимізації наукового та навчального процесів, організація моніторингу та оцінювання результативності (у тому числі і рейтингу) ЗВО – компетенції інформаційно-аналітичного центру.

Окрім традиційних інституціональних функцій, сучасна бібліотека ЗВО виконує інноваційні функції:

– експерта інформаційних продуктів, що здійснює підключення до електронних повнотекстових ресурсів і наукометричних сервісів (бази даних міжнародних індексів наукового цитування Web of Science та Scopus, а також

інші повнотекстові міжнародні бази даних), забезпечуючи доступ до них користувачів;

– суб'єкта формування інформаційної культури (як канал поширення науково-освітньої інформації);

– інструменту наукових досліджень, що здійснює моніторинг публікаційної активності співробітників ЗВО;

– поширення та просування результатів наукових досліджень;

– збереження електронного навчального та наукового контенту ЗВО (у тому числі, забезпечення доступу до нього).

Актуальним та необхідним питанням на нинішньому етапі розвитку вітчизняної наукометрії є здійснення інформаційно-аналітичним центром ЗВО аналітичного супроводу науково-публіцистичної діяльності професорсько-викладацького складу, зокрема:

– сприяння інтерпретації наукометричної аналітики;

– складання аналітичних довідок для ректорату, департаменту супроводу навчальних та науково-інноваційних програм і проєктів, а також структурних підрозділів.

На сучасному етапі міжнародні рейтинги університетів поширюють стандарти розвитку та формують моделі українських ЗВО XXI ст. Важливе місце у рейтингах займають наукові публікації. Спираючись на публікаційні показники, можна визначити пріоритетні напрями розвитку організації, а за допомогою інструментів аналізу сортування, розширити та закріпити співробітництво з іншими ЗВО. Моніторинг публікаційної діяльності вчених передбачає здійснення контролю та обліку публікаційної активності в доступних базах даних.

Наразі у багатьох провідних ЗВО України (наприклад, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського, Національний університет «Львівська політехніка», Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя та ін.) діють портали електронних ресурсів (або цифрових репозиторіїв), що дозволяє авторизованим співробітникам віддалено розміщувати на ресурсі монографії, наукові статті та ін., надаючи доступ до них викладачам і сту-

дентам, а співробітникам бібліотеки – можливість відправляти їх на Український індекс наукового цитування (УІНЦ – спеціальний технологічний комплекс, започаткований у 2014 р. видавничою службою Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі «УРАН» з метою забезпечення моніторингу суб'єктів наукової діяльності України) [10], здійснення контролю правильного відображення публікацій у профілі автора та ЗВО. Пріоритетним завданням наразі є актуалізація профілю кожного автора не лише у вітчизняних, а й в міжнародних базах цитування.

Отже, як структурний підрозділ ЗВО, інформаційно-аналітичний центр діє на функціональній основі шляхом об'єднання структурних підрозділів з метою розширення можливостей інформаційного середовища ЗВО.

Головним спрямуванням сучасного інформаційно-аналітичного центру є:

- здійснення організаційно-методичної, навчальної та науково-дослідної діяльності для вирішення актуальних проблем рейтингу структурних підрозділів та співробітників;
- підвищення публікаційної активності професорсько-викладацького складу;
- сприяння підвищенню якості процесів моніторингу та оцінки результативності і наукового потенціалу;

– розвиток інструментів та сервісів для організації та пошуку наукової інформації, а також прийняття управлінських рішень керівництвом вищого навчального закладу.

Висновки. Дослідження специфіки діяльності інформаційно-аналітичного центру вітчизняного ЗВО ХХІ ст. виявило, що реалізація організаційно-методичного забезпечення та використання інноваційних технологій у процесі управління науково-освітньою діяльністю ЗВО, зокрема, впровадження інноваційних методів та інформаційних технологій, формування реєстру структурних підрозділів, наукових груп та окремих науковців, а також визначення їх місця у загальному рейтингу, каталогізації журналів, визначення груп науковців із відмінними і потенційними компетенціями та ін., з метою оптимізації управління науковим потенціалом ЗВО та підвищення його рейтингу і публікаційної активності, – пріоритетний результат для цих проектних груп. Розвиток сучасних технологій наукової комунікації на базі інформаційно-аналітичного центру ЗВО позиціонується як перспективна тенденція – наукові бібліотеки вітчизняних ЗВО постійно вдосконалюють власні сервіси з метою розвитку інформаційної інфраструктури, позитивних змін та адекватного надання результатів наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Вялков А. И., Мартынич С. А., Глухова Е. А. Роль информационно-аналитического центра в системе управления эффективностью деятельности вузу. *Социальные аспекты здоровья населения*. 2013. № 5 (33). URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-informatsionno-analiticheskogo-tsentra-v-sisteme-upravleniya-effektivnostyu-deyatelnosti-vuza/viewer> (дата звернення : 12 вересня 2021).
2. Галушенко О. В. Информационно-аналитическая деятельность в современном обществе. *Известия вузов. Северо-Кавказский регион. Общественные науки*. 2009. № 3. С. 5–9.
3. Мутылина И. Н. Информационные технологии обучения в системе высшего образования. *Современные проблемы науки и образования*. 2008. № 4 (18). С. 91–92.
4. Пальчук В. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток діяльності сучасних інформаційних центрів. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 74–91.
5. Полозов А. А. Рейтинг вуза: эволюция и проблемы. *Университетское управление : практика и анализ*. 2011. № 2. С. 85–89.
6. Присяжна Л. В. Наукові бібліотеки як центри інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2014. Вип. 39. С. 128–146.
7. Сляднева Н. А. Информационно-аналитическая деятельность : проблемы и перспективы. *Информационно-аналитический журнал*. 2001. № 2. С. 14–45.
8. Татакі О. Обласний інформаційно-аналітичний центр як складова удосконалення інформаційної діяльності Одеської облдержадміністрації. *Актуальні питання документознавства та інформаційної*

діяльності: теорії та інновації: зб. Матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 24–25 березня 2016 р. С. 153–157.

9. Титова Г. С. Информационно-аналитическая система вуза. Аналитическая обработка данных, ее концепция и технология. *Современные проблемы науки и образования*. 2011. № 6. URL : <http://science-education.ru/ru/article/view?id=4965> (дата звернення : 28 вересня 2021).

10. Украинский индекс научного цитирования. *Научно-техническая библиотека. Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»*. URL : <http://library.kpi.kharkov.ua/ru/usci> (дата звернення : 28 вересня 2021).

11. *Університетська бібліотека: нова сфера інформаційної взаємодії* : монографія / за ред. В. О. Ільганаєвої, Т. О. Колесникової. Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна, 2016. 202 с.

References

1. Vyalkov, A. I., Martynchik, S. A., Glukhova, E. A. (2013). The role of the information-analytical center in the system of managing the effectiveness of university activities. *Social aspects of public health*, no 5 (33). Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-informatsionno-analiticheskogo-tsentra-v-sisteme-upravleniya-effektivnostyu-deyatelnosti-vuza/viewer> [in Russian].
2. Galushchenko, O. V. (2009). Information-analytical activity in modern society. *University News. North Caucasus region. Social Sciences*, no. 3, pp. 5–9 [in Russian].
3. Mutylyina, I. N. (2008). Information technology training in higher education. *Modern problems of science and education*, no. 4 (18), pp. 91–92 [in Russian].
4. Palchuk, V. (2017). Social information communications and the development of modern information centers. *Scientific Works of the Vernadsky National Library of Ukraine*, Issue. 46, pp. 74–91 [in Ukrainian].
5. Polozov, A. A. (2011). University rating: evolution and problems. *University Management: Practice and Analysis*, no. 2, pp. 85–89 [in Russian].
6. Prisyajna, L. V. (2014). Scientific libraries as centers of information and analytical support of public authorities. *Scientific Works of the Vernadsky National Library of Ukraine*, Issue 39, pp. 128–146 [in Ukrainian].
7. Slyadneva, N. A. (2001). Information-analytical activity: problems and prospects. *Information and analytical journal*, no. 2, pp. 14–45 [in Russian].
8. Tataki, O. (2016). Regional information-analytical center as a component of improvement of information activity of the Odessa regional state administration. *Topical Issues in Documentation and Information Activity: Theories and Innovations: Coll. Materials II International. Research Practice conf.*, Odessa, March 24–25, 2016, pp. 153–157 [in Ukrainian].
9. Titova, G. S. (2011). Information and analytical system of the university. Analytical data processing, its concept, and technology. *Modern problems of science and education*, no. 6. Available at : <http://science-education.ru/en/article/view?id=4965> [in Russian].
10. Ukrainian Science Citation Index. *Scientific and technical library. National Technical University “Kharkov Polytechnic Institute”*. Available at : <http://library.kpi.kharkov.ua/en/usci> [in Russian].
11. Ilganaeva V. O., Kolesnikova T. O. (Ed.). (2016). *University Library: A New Sphere of Information Interaction*. Dnepropetrovsk: Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.10.2021
Отримано після доопрацювання 19.11.2021
Прийнято до друку 29.11.2021